

SATEENKAARI-IHMISTEN KOHTAAMA HENGELLINEN VÄKIVALTA JA EHEYTYYS SUOMEN EVANKELIS- LUTERILAISESSA KIRKOSSA

Anonyymin kyselyn tuloksia osa 1

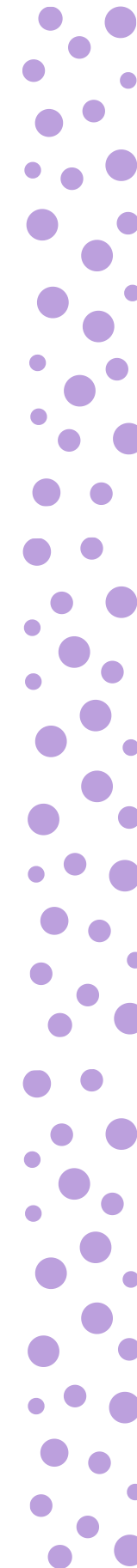
Ani Iivanainen 3.10.2023

Tietokirja vuonna 2024

Julkaisen vuonna 2024 tietokirjan evankelis-luterilaisen kirkon sisällä tapahtuvasta sateenkaari-ihmisiin kohdistuvasta hengellisestä väkivallasta ja eheytyksestä sekä niiden rakenteellisuudesta.

Avaan tämän teettämäni anonyymien kyselyn ja kyselyn toisen osan tulokset tarkemmin ja analyttisesti kirjassani. Tämä nyt julkaisemani yhteenveto on suppeampi selonteko tärkeimmistä ensimmäisen kyselyn tuloksista.

Kirjaan tulee mm. esimerkkejä siitä, miten seurakunnissa voidaan luoda turvallisempaa tilaa ja turvallisempaa hengellisyyttä kaikille.

Kyselyaika ja kyselyn toteutus

Kysely oli auki 23.7.-30.9.2023 ja siihen vastattiin anonyymisti.

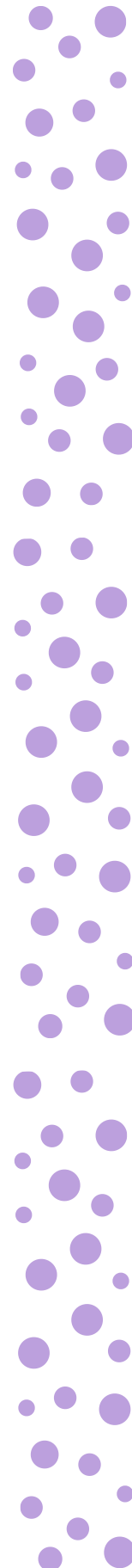
Anonyymien kyselyn tuloksista ja vapaista vastauksista olen koonnut tämän julkisen tiivistelmäraportin.

Tätä raporttia saa ja voi käyttää esimerkiksi oman työn tukena, kun haluaa tuoda esiin hengelliseen väkivaltaan ja eheytykseen liittyviä teemoja.

Toteutan toisen tätä raporttia täydentävän kyselyn loka-marraskuussa 2023. Toisessa osassa kartoitan sitä, ovatko hengellistä väkivaltaa / eheytystä kohdanneet saaneet tukea, ja jos ovat niin mistä.

Mitä on hengellinen väkivalta?

- Henkistä väkivaltaa, joskus myös fyysistä, seksuaalisuutta loukkaavaa ja taloudellista väkivaltaa.
- Tapahtuu uskonnollisessa kontekstissa ja hengellisessä merkityksessä.
- Eri muotoja ovat esimerkiksi pelottelu, käännäyttämisen, syyllistäminen, eristäminen, kontrollointi, ulossulkeminen ja uskonnollisten tekstien perusteella ihmisen minuuden ja identiteetin tuomitseminen.
- Eheyttäminen on yksi hengellisen väkivallan muodoista.
- Hengellinen väkivalta ja eheyttäminen rikkovat uhrin psyykeen, ja jättävät elinikäisen jäljen /trauman minuuteen.
- Syrjintä on kirkollisissa yhteisöissä myös useimmiten samalla hengellistä väkivaltaa, koska sitä useimmiten perustellaan usein fundamentalistisella Raamatun tulkinnalla.

Mitä on eheyttäminen?

- Eheyttäminen on brutaalia väkivaltaa, jonka perimmäisenä tarkoituksena on nujertaa eheyttämisen kohteena olevan ihmisen “väärä” (*uskonnollisen yhteisön jäsenen tai työntekijän mielestä*) elämäkatsomus, elämäntapa tai mielipide.
- Väkivallan tekijä uskoo tällaisen toimintansa olevan toiselle ihmiselle tämän parhaaksi.
- ”Tarkoitetaan” hyvää, eikä siksi välitetä siitä, miten se vaikuttaa toiseen ihmiseen.
- Tekijä on varma omien motiiviansa pyhyydestä ja hyvydestä: ”tarkoitus pyhittää keinot”.
- Psykologista ja usein pitkäkestoista Raamatun tulkinnan väkivallan välineenä käyttämistä, ulossulkemisella uhkaamista tai ulossulkemista, painostamista identiteetin “muuttamiseen” tai identiteetistä “luopumiseen”, väkisin puolesta rukoilemista identiteetin muuttamiseksi jne.

Kyselyn tuloksia

Kyselyyn vastasi **117** evankelis-luterilaisen kirkon sateenkaarevaa jäsentä/entistä jäsentä, joista kirkon työntekijöitä on/oli ollut **47**. Tämän lisäksi tuli 2 asiatonta vastausta, jotka eivät ole mukana tuloksissa. Tuloksien avoimia vastauksia avaan laajemmin kirjassani.

Hengellistä väkivaltaa tapahtuu edelleen

117 vastaajaa oli kohdannut vähintään jotain hengellistä väkivaltaa, ja monet heistä useita erilaisia hengellisen väkivallan muotoja.

Työntekijöitä tulisi suojata mm. yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolait, mutta silti 42 työntekijää 47:stä oli edelleen kohdannut hengellistä väkivaltaa työyhteisössään. Osa työntekijöistä oli kohdannut hengellistä väkivaltaa myös esihenkilöiden toimesta.

Eheyttämistä tapahtuu edelleen

100 vastaajaa 117:stä oli kohdannut myös vähintään jotain eheyttämiseksi laskettavaa toimintaa, ja monet heistä useita erilaisia eheyttämistoimia.

Työntekijöiden työyhteisössään kohtaama hengellinen väkivalta oli joidenkin osalta ollut myös eheytykseksi laskettavaa (esim. ilmaisut siitä, että työntekijän identiteetti on syntiä / sairaus, ja että hänen tulisi muuttua).

Hengellinen väkivalta

117 evankelis-luterilaisen kirkon sateenkaarevaa jäsentä/entistä jäsentä
47 nykyisiä tai entisiä kirkon työntekijöitä

Sekä vastanneista kirkon jäsenistä että kirkon työntekijöistä **yli puolet oli kohdannut hengellistä väkivaltaa viimeisen vuoden aikana** (ja huolestuttavasti noin 12 % heistä viimeisen viikon aikana).

Evankelis-luterilaisen kirkon jäsenet

12 % viimeisen viikon aikana
17,1 % viimeisen kuukauden aikana
22,2 % viimeisen vuoden aikana
20,5 % viimeisen 5 vuoden aikana
28,2 % yli 5 vuotta sitten

Evankelis-luterilaisen kirkon työntekijät

12,8 % viimeisen viikon aikana
23,5 % viimeisen kuukauden aikana
19,1 % viimeisen vuoden aikana
19,1 % viimeisen viiden vuoden aikana
25,5 % viisi vuotta sitten

Hengellinen väkivalta, kirkon jäsenet

Hengellinen väkivalta oli moninaista, laaja-alaista ja tapahtui sekä seurakuntayhteisön arjessa että perheiden sisällä. *Vastaajat valitsivat niin monta vaihtoehtoa kuin soveltui heidän kokemaansa, ja lisäksi oli mahdollisuus jättää avoimia vastauksia.*

- 40,2 %** helvetillä uhkaamista
- 80,3 %** identiteetin synniksi ilmaisemista
- 42,7 %** identiteetin sairaudeksi ilmaisemista
- 26,5 %** identiteetin takia yhteisön ulkopuolelle jättämistä
- 33,3 %** tahtomatta puolesta rukoilemista tarkoituksena muuttaa identiteettiä
- 66,7 %** Raamatun lauseiden ja hengellisen puheen käyttämistä identiteettiä vastaan
- 75,2 %** jumalanpalveluksissa, tapahtumissa, leireillä, ryhmissä tms. on ilmaistu, että vain heterosuhteet ovat Jumalan tahdon mukaisia
- 67,5 %** jumalanpalveluksissa, tapahtumissa, leireillä, ryhmissä tms. on ilmaistu, että sukupuolia on vain mies ja nainen Jumalan tahdon mukaisia
- 84,6 %** oletuksena yhteisön puheissa, teksteissä, tapahtumissa on, että ihmiset ovat vain heteroita ja sukupuoleltaan miehiä ja naisia

Avoimissa vastauksissa nousi esille esimerkiksi, että homoseksuaalisuus on rinnastettu eläimiin sekaantumiseen ja Pyhän Hengen pilkkaamiseen. On myös ajettu ulos demoneita ja kerrottu, että vastaaja on lopun alkujen merkki.

Hengellinen väkivalta, kirkon työntekijät

Hengellinen väkivalta oli moninaista, laaja-alaista ja tapahtui sekä työyhteisön jäsenten että esihenkilöiden toimesta. Osa hengellisestä väkivallasta täytti eheyttämisen tunnusmerkit. *Vastaajat valitsivat niin monta vaihtoehtoa kuin soveltui heidän kokemaansa, ja lisäksi oli mahdollisuus jättää avoimia vastauksia.*

HENGELLINEN VÄKIVALTA, JOKA TAPAHTUU TYÖKAVEREIDEN TOIMESTA (42 vastausta)

- 50 %** joku tai jotkut työkavereista ilmaissut, että identiteetissä on jotain väärää
- 50 %** joku tai jotkut työkavereista ilmaissut, että identiteetti on Jumalan tahdon vastaista
- 47,6 %** joku tai jotkut työkavereista ilmaissut, että heidän on vaikea ymmärtää identiteettiä
- 11,9 %** joku tai jotkut työkavereista on sukupuolittanut väärin, vaikka vastaaja on kertonut identiteetistä
- 73,8 %** joku tai jotkut työkavereista on ilmaissut, että sateenkaari-ihmisten oikeuksia koskevaa puhetta ja kirjoittamista on liikaa, esim. “pitääko asiasta koko ajan puhua”
- 35,7 %** kukaan työkavereista ei ole sanonut suoraan mitään, mutta vastaaja on kuullut hänen / heidän puhuvan tai nähnyt hänen /heidän kirjoittavan sateenkaari-ihmisistä syrjivästi tai tuomiten identiteetin Jumalan tahdon vastaisena
- 57,1 %** joku tai jotkut työkavereista on kieltäytynyt puhumasta sateenkaari-ihmisistä seurakuntalaisille inklusiivisesti (eli sisällyttävästi) ja hyväksyvästi
- 50 %** joku tai jotkut työkavereista on kieltäytynyt mukana olostsa sateenkaarierityisessä seurakuntatyössä, kuten sateenkaarimessussa

Hengellinen väkivalta, kirkon työntekijät

Hengellinen väkivalta oli moninaista, laaja-alaista ja tapahtui sekä työyhteisön jäsenten että esihenkilöiden toimesta. *Osa työntekijöiden kohtaamasta hengellisestä väkivallasta täyttää eheyttämisen tunnusmerkit.*

HENGELLINEN VÄKIVALTA, JOKA TAPAHTUU ESIHENKILÖIDEN TOIMESTA (20 vastausta)

- 35 %** esihenkilö on ilmaissut, että identiteetissä on jotain väärää
- 25 %** esihenkilö on ilmaissut, että identiteetti on Jumalan tahdon vastaista
- 30 %** esihenkilö on ilmaissut, että hänen on vaikea ymmärtää identiteettiä
- 10 %** esihenkilö on sukupuolittanut väärin, vaikka vastaaja on kertonut hänelle identiteetistä
- 40 %** esihenkilö on ilmaissut, että sateenkaari-ihmisten oikeuksia koskevaa puhetta ja kirjoittamista on liikaa, esim. “pitääko asiasta koko ajan puhua”
- 35 %** esihenkilö ei ole sanonut suoraan mitään, mutta vastaaja on kuullut hänen puhuvan tai nähnyt hänen kirjoittavan sateenkaari-ihmisistä syrjivästi tai tuomiten identiteetin Jumalan tahdon vastaisena
- 45 %** esihenkilö ei ole antanut lupaa toteuttaa sateenkaarierityistä toimintaa kuten sateenkaarimessuja

(Vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Myös vapaita vastauksia.)

Eheyttäminen

Eheyttäminen on moninaista, laaja-alaista ja tapahtuu seurakunta-arjessa. Eheyttäminen on edelleen yleistä kokonaiskirkon sisällä. Eheyttämistä ei siis tapahdu vain ns. “eheyttämisleireillä” ja vain herätysliikkeissä. Eheyttämistä tapahtuu kaikkialla, missä sateenkaari-ihmisiä painostetaan “luopumaan” tai “muuttamaan” identiteettiään. Eheyttäminen on aina vähintään brutaalia henkistä väkivaltaa, joka rikkoo sen kohteena olevan minuuden ja psyykeen.

100 vastaajaa 117:stä oli kohdannut jotain tai useita eheyttämistoimia.

- 32,5 %** ilmaistu, että täytyy “luopua identiteetistä” pelastuakseen
- 35 %** ilmaistu, että vastaajan puolesta rukoillaan, jotta identiteetti “tervehtyisi” tai vastaaja “luopuisi identiteetistä”
- 51,3 %** painostettu ilmaisemalla, että identiteetti on syntiä eikä se ole Jumalan tahdon mukaista
- 7,7 %** läheisiä kuten perhettä on painostettu identiteetin takia
- 10,3 %** läheisille kuten perheelle on ilmaistu, että identiteetti on väärin eikä se ole Jumalan tahdon mukaista
- 7,7 %** läheisiä kuten perhettä on pyydetty rukoilemaan, jotta identiteetti muuttuu
- 24,8 %** perhe on ilmaissut, että identiteetti ei ole Jumalan tahdon mukaista
- 4,3 %** perhe on ilmaissut katkaisevansa suhteet, ellei vastaaja “muuta” identiteettiä
- 4,3 %** perhe on katkaissut suhteensa identiteetin vuoksi
- 19,7 %** vastaaja on jätetty yhteisössä yksin identiteetin vuoksi
- 17,9 %** vastaajalle on suositeltu identiteetin “parantamiseen” tähtäävää sielunhoitoa

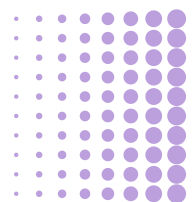
(Vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Myös vapaita vastauksia.)

Seurakunnissa on myös yleisesti moninaisuuden ymmärtämättömyyttä

34 vastaajaa ilmaisi, että yhteisössä on yleisesti seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden ymmärtämättömyyttä. Kysymyksessä kartoitettiin onko yhteisössä eroa seksuaali- ja sukupuoli-identiteetin välillä siinä, miten yhteisö hyväksyy yksilön.

- 41,2 %** yhteisön jäsenten on ollut helpompaa hyväksyä seksuaalivähemmistöön kuulumisen kuin sukupuolivähemmistöön kuulumisen
- 5,9 %** yhteisön jäsenten on ollut helpompaa hyväksyä sukupuolivähemmistöön kuulumisen kuin seksuaalivähemmistöön kuulumisen
- 26,5 %** yhteisön jäsenten on ollut vaikea hyväksyä binäärin ulkopuolella oleva sukupuoli-identiteetti
- 64,7 %** yhteisössä ei ymmärretä seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden eroa

(Vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Myös vapaita vastauksia.)

Ani Iivanainen

ani.iivanainen@evl.fi – ani.iivanainen@helsinki.fi

sosionomi-diakoni AMK, auktorisoitu seksuaalineuvoja (SSS)
sukupuolen tutkimuksen maisteriopiskelija

KIRJALLISUUS- JA TUTKIMUSLÄHTEITÄ, jotka toimivat työkirjani teoreettisena ja tutkimuksellisenä tietopohjana (täydentyä)

- Gold, Michael & Mia, Irene toim. 2019. Pride and Prejudice: Attitudes and opinions toward LGBT inclusion in the workplace. Economist - the intelligence unit.
- Hynynen, Tuomas 2019a. Uskon ja rakkauden asialla. Kirkon opetus, oppi, usko ja etiikka Suomen evankelis-luterilaisen kirkon eettisissä kannanotoissa 2005–2010. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 130.
- Iivanainen, Ani 2021. Isä meidänkin - sateenkaari-ihmisten kohtaama hengellinen väkivalta. Books on Demand: Saksa.
- Jalonen, Johanna 2018. Pitäisikö seksuaalivähemmistöillä olla oikeus elää haluamallaan tavalla? Tutkimus suomalaisten suhtautumisesta homoseksuaaleihin 2000-luvulla. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Turun yliopisto. Turku.
- Jyrkinen Marjut & Penttinen Elina & Wade Elisabeth 2019. Emotional Workplace Abuse. A New Research Approach. Palgrave Pivot, under exclusive license to Springer Nature Switzerland AG 2019.
- Kirkkohallitus. Kirkon tutkimuskeskuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely 2022.
- Leppänen, Riikka & Karvinen, Marita & Rekola, Antti & Torniainen Esa 2019. Sateenkaariväki työelämässä. FIBS, Seta ry, Accenture & IBM.
- Linjakumpu, Aini 2015. Uskonnon varjot. Hengellinen väkivalta kristillisessä yhteisössä. Tampere: Vastapaino.
- Malkus ry. Eheytyraportti 2020.
- Oikeusministeriö 2021. Policy Brief 5, Syrjintä Suomessa, 2021. Tutkimustietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tilanteesta.
- Pekkarinen, Laura & Pulkkinen, Johanna M 2022. Kevan tutkimuksia 1/2023:
- Julkisen alan työhyvinvointi vuonna 2022. Verkkojulkaisu.
- Tiilikka, Ville & Tähtinen, Maiju 2011. Homojen hommaa? Kirkon homoseksuaalien työntekijöiden kokemuksia työelämästä. Diak. Kauniainen.
- TTK Työturvallisuuskeskus 2012. Kirkon työolobarometri 2011. Raportti kirkon työntekijöiden työoloista. Helsinki.
- Valve, Katri 2004. Arki ja kutsumus – seksuaalivähemmistöjen kokemuksia kirkon työyhteisöissä. Teoksessa Jukka Lehtonen– Kati Mustola (toim.) ”Eihän heterotkaan kerro...” Seksuaalisuuden ja sukupuolen rajankäyntiä työelämässä. Tutkimukset ja selvitykset 2/04. Työministeriö. Helsinki: Oy Edita Ab
- Vikström, Björn 2018. Kristillinen ihmiskäsitys: sekä että ihminen. Teoksessa Kaunis ihminen. Sukupuolisuuden ja seksuaalisuuden kohtaaminen seurakunnissa (toim. H.Pruuki). Helsinki: Kirjapaja.